

PRÁCE S ATLASEM

Celkem 40 bodů

Potřebné vybavení: Školní atlas světa (Kartografie Praha, a. s.), Česko: školní atlas pro základní školy a víceletá gymnázia (Kartografie Praha, a. s.), psací potřeby, kalkulačka, pravítko

Úvodní informace (než začneš pracovat): Uvědom si, že v atlase se nachází množství map různých měřítek a některé prvky jsou vyznačené na více mapách zároveň. Práce s atlasem je připravena tak, že je potřeba hledat na co **nejpodrobnějších** mapách (tzn. na mapách co **největšího** měřítka). Dále nezapomeň, že v atlase nenajdeš jen mapy, ale také spoustu doplňkových informací v **přílohách**. Hodně štěstí při řešení.

1

17 bodů

a. Doplně text týkající se Grónska.

6 bodů

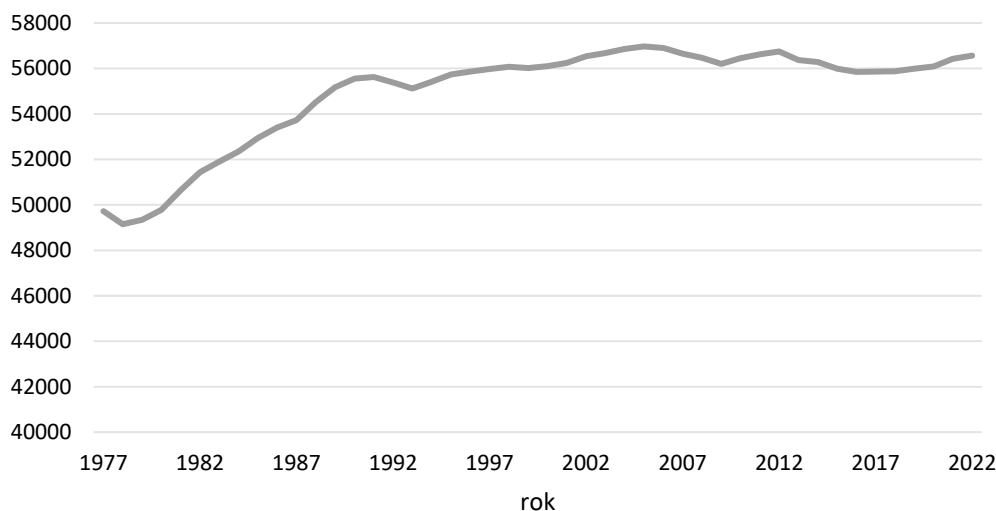
Grónsko je s rozlohou ... **2 130 750** ... km² největším ostrovem na světě. Jeho hlavní město ... **Nuuk** (**NEBO Godthab**) ... má necelých 20 tis. obyvatel, což je ... **4** ... krát více než hlavní město ostrova Montserrat (brit.) Brades. Většina Grónska je pokrytá ... **ledem (lze uznat sněhem a ledem, ledovcem, trvale zaledněné území apod.)** ..., v jižní polovině ostrova se na ... **pobřeží** ... vyskytuje tundra. Podnebí nad Grónskem silně ovlivňuje celoroční tlaková ... **výše** ..., která je příčinou ... **nízkých** ... úhrnů srážek, a to především v severní části ostrova. Podnebí je na ostrově velmi chladné. Meteorologická stanice ... **North Ice** ... dokonce změřila nejnižší teplotu na americkém kontinentě, konkrétně ... **-66** ... °C. Kromě tlakových útvarů je podnebí ovlivněno i oceánskými proudy. Z východní strany ostrov omývá ... **Východogrónský (NEBO Labradorský)** ... proud, ze západní strany pak ... **Labradorský (NEBO Východogrónský)** ... proud; oba proudy jsou ... **studené** ..., proto podnebí ochlazuje.

Hodnocení: Za každý správně uvedený pojem 0,5 bodu.

Řešení: Viz text.

b. Graf ukazuje vývoj jednoho ukazatele v Grónsku. Kterého? Zakroužkuj jednu správnou odpověď.

1 bod

- A) vývoj výše HDP v tis. amerických dolarů na obyvatele za rok
- B) vývoj plochy zalednění v km²
- C) vývoj vytěžené ropy v tunách barelů za rok

D) vývoj počtu obyvatel

Hodnocení: Za správnou odpověď 1 bod.

Řešení: varianta d)

c. Tvzení se vztahují ke Grónsku. **Rozhodni, zda je tvrzení pravdivé (napíš PRAVDA), nepravdivé (napíš NEPRAVDA), nebo podle atlasu nemůžeš rozhodnout o pravdivosti tvrzení (napíš NELZE ROZHODNOUT).** Za chybné odpovědi se body odečítají.

5 bodů

Nejvíce obyvatel Grónska žije na jihozápadním pobřeží ostrova.

PRAVDA × NEPRAVDA × NELZE ROZHODNOUT

Město Nuuk má méně obyvatel než město Dawson v Kanadě.

PRAVDA × NEPRAVDA × **NELZE ROZHODNOUT**

V severozápadní části ostrova je vyhlášen národní park.

PRAVDA × **NEPRAVDA** × NELZE ROZHODNOUT

První Evropané se u pobřeží Grónska plavili již kolem roku 982.

PRAVDA × NEPRAVDA × NELZE ROZHODNOUT

Přirozený přírůstek obyvatel Grónska je vyšší než přirozený přírůstek obyvatel Brazílie.

PRAVDA × NEPRAVDA × **NELZE ROZHODNOUT**

Hodnocení: Za správné rozhodnutí o pravdivosti tvrzení 1 bod. Za chybnou odpověď odečíst 0,5 bodu. Minimum bodů za úlohu je 0.

Řešení: Viz text.

- d. Graf ukazuje průměrné teploty ve čtyřech městech Grónska ve stupních Celsia. V jednom městě jsou hodnoty průměrných měsíčních teplot uvedeny chybně.

3 body

O které město se jedná? Napiš název města, které má v tabulce uvedeny chybné hodnoty průměrné měsíční teploty a svou odpověď zdůvodni – napiš, proč jsou data tohoto města uvedeny chybně.

	Sisimiut	Qaqortoq	Ilulissat	Nuuk
leden	-7,1	-0,4	-1,3	-4,0
únor	-11,0	-3,1	-3,8	-7,6
březen	-9,5	-2,5	-2,5	-6,2
duben	-3,1	1,8	-0,2	-1,4
květen	1,0	4,1	0,1	1,6
červen	5,1	6,4	5,9	4,9
červenec	9,2	8,7	9,8	7,9
srpen	8,3	9,7	9,7	7,9
září	2,2	5,5	0,0	2,8
říjen	0,6	2,6	-0,6	0,8
listopad	-3,9	1,3	-1,6	-3,2
prosinec	-3,5	-0,3	-1,9	-1,9

Poznámka: hodnoty jsou uvedeny ve °C

Název města s chybně uvedenými průměrnými měsíčními teplotami: ... **Ilulissat** ...

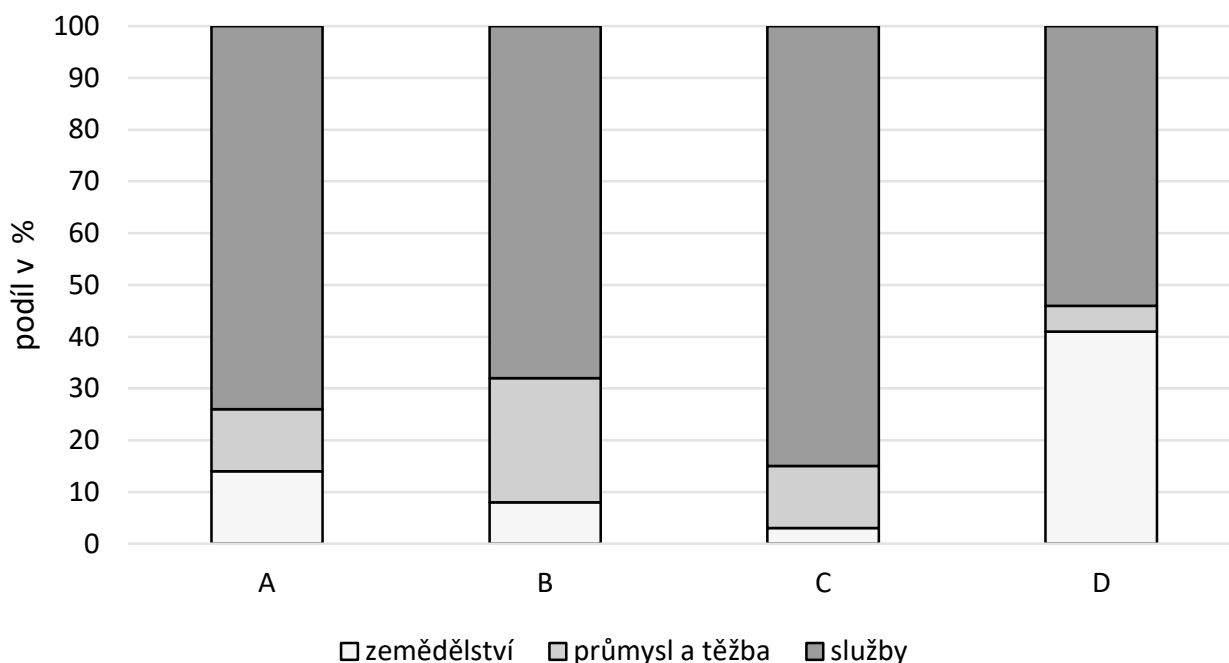
Zdůvodnění: ... **Všechny města se nacházejí na západním pobřeží ostrova, důležitá je tedy zeměpisná šířka (vzdálenost od rovníku), kdy město Ilulissat se nachází nejseverněji, proto by mělo mít nejnižší průměrné měsíční teploty. Klíčová je tedy zmínka o vzdálenosti od rovníku (NEBO rozdíl v poloze v severojižním směru).** ...

Hodnocení: Za správně uvedené město 1 bod. Za správné zdůvodnění 2 body. Zdůvodnění hodnotit ve vztahu k věku žáků.

Řešení: Viz text.

- e. Graf ukazuje zaměstnanost obyvatel v jednotlivých sektorech ekonomiky. Který ze sloupců A–D patří Grónsku? Pod graf napiš název sloupce patřící zaměstnanosti obyvatel v sektorech ekonomiky v Grónsku.

2 body

Označení sloupce se správně znázorněnou zaměstnaností v jednotlivých sektorech: ... **A** ...

Hodnocení: Za správnou odpověď 2 body.

Řešení: sloupec A

2

19,5 bodu

- a. Do textu doplň chybějící údaje.

15 bodu

Praha: V roce ... **1992** ... (0,5 b.) bylo zapsáno mezi památky UNESCO historické jádro města.

Je tu nejvyšší průměrná hrubá měsíční mzda v celé republice, která v roce ... **2017** ... (0,5 b.)

přesahovala ... **35 tis. Kč** ... (0,5 b.) na 1 zaměstnance. Ve stejném roce se ucházelo o 1 volné pracovní

místo ... **0,5** ... (0,5 b.) uchazečů. Podle Českého statistického úřadu zde v roce 2011 žilo ... **12,01** ...

(lze uznat hodnoty +/- 1) % (1 b.) české a ... **15,65** ... (lze uznat hodnoty +/- 1) % (1 b.) slovenské národnosti z celkového počtu obyvatel Česka.

Liberec: Patří mezi horská střediska a východiska pro horskou turistiku v ... **chladné** ... (0,5 b.)

podnebné oblasti. Pro tu je typické množství srážek pohybující se mezi ... **200–400** ... (0,5 b.) mm

v ... **létě** ... (0,5 b.) i v ... **zimě** ... (0,5 b.). Městem protéká ... **Lužická Nisa** ... (0,5 b.). Míra znečištění

vody toku ve městě dosahuje ... **IV.** ... (0,5 b.) třídy, která značí ... **silně znečištěnou** ... (0,5 b.) vodu.

Ústí nad Labem: Město se nachází na soutoku dvou řek, ... **Labe (NEBO Bíliny)** ... – (0,5 b.)
a ... **Bíliny (NEBO Labe)** ... – (0,5 b.), mezi dvěma pohořími, ... **České středohoří** ... (0,5 b.)
a ... **Krušné hory** ... (0,5 b.). Ve městě je klíčový ... **chemický** ... (0,5 b.) průmysl v čele
se ... **Spolchemií** ... (0,5 b.), firmou evropského významu. Měrné emise oxidu dusíku, které
vypovídají o míře znečištění životního prostředí, dosahovaly v roce 2015 v okrese ... **3–6 t/km²** ...
(0,5 b.), což je mj. částečně způsobeno i ... **čtyřmi** ... (0,5 b.) (*doplň číslo*) tepelnými elektrárnami
nacházejícími se v kraji.

Tábor: Kolem města vede dálnice ... **D3** ... (0,5 b.), která by měla v budoucnu vést z hl. města Prahy
až do Rakouska. Významná je také železniční doprava, neboť přes město prochází ... **4.** ... (0,5 b.)
tranzitní koridor. Ten představuje kromě významného vnitrostátního spojení také tranzitní spojení
Německa (výjezdní stanice ... **Berlín** ... (0,5 b.) a ... **Drážďany** ... (0,5 b.) a rakouského města ... **Linz** ...
(0,5 b.), což je hlavní město rakouské spolkové země ... **Horní Rakousy** ... (1 b.).

Hodnocení: Za každý správně doplněný pojem nebo číslo 0,5 nebo 1 bod (dle bodového hodnocení
uvedeného v závorce za pojmem).

Řešení: Viz text.

b. Rozhodni, zda jsou tvrzení pravdivá (zakroužkuj ANO), nebo nepravdivá (zakroužkuj NE). Pokud je tvrzení nepravdivé, podtrhni chybně uvedený pojem a oprav ho. Za nesprávně opravená tvrzení se body odečítají.

4,5 bodu

A. Řeka **Vezera**, která protéká městem Toruň, patří do stejného úmoří jako řeka protékající
Libercem.

ANO × **NE**

Oprava: ... **Visla** ...

B. Města Tábor a Ingolstadt leží v přibližně stejné nadmořské výšce v rozmezí 200–600 m n. m.

ANO × NE

Oprava:

C. Praha a Falun jsou města zapsána na seznamu kulturních památek UNESCO mající **technickou**
povahu.

ANO × **NE**

Oprava: ... **městskou** ...

Hodnocení: Za správné rozhodnutí o pravdivosti tvrzení 0,5 bodu, za správnou opravu tvrzení 1,5 bodu.

Řešení: Viz text.

3

3,5 bodu

Energetická firma se rozhodla investovat do rozvoje energetického sektoru v jednom z evropských států. **Podle uvedených kritérií napiš název státu, který níže uvedená kritéria splňuje a byl by tedy vhodným příjemcem investice firmy.**

- V daném státě spotřebují jeho obyvatelé 4 500–6 500 kWh na obyvatele za rok.
- Více než 25 % vyrobené elektřiny daný stát vyrobí v elektrárnách na fosilní paliva.
- Více než 10 % celkové spotřeby obnovitelné energie tvoří větrná energie.
- HDP státu činí více než 40 tis. USD na obyvatele za rok.
- Stát vyrobí 400 mld. kWh elektřiny.

Název státu: ... **Spojené království** ...

Hodnocení: Za správnou odpověď 3,5 bodu.

Řešení: Spojené království

PÍSEMNÝ TEST GEOGRAFICKÝCH ZNALOSTÍ

Celkem 30 bodů

Potřebné vybavení: psací potřeby

4

4 body

Doplň text týkající se administrativního členění a fungování Česka. Vybírej slova z rámečku, přičemž ne všechny použiješ. Slova nezapomeň správně skloňovat.

administrativní – dojížd'ka – kraj – obce – okres – okresní
politický – samospráva – statistický – státní správa – obecní úřad
obce s rozšířenou působností – 1740 – 1960

Významné reformní kroky týkající se administrativního členění Česka byly nakonec provedeny až na přelomu tisíciletí (1997–2003). V první fázi byly zřízeny nové kraje, jimž byla přidělena určitá míra ... samosprávy V druhé fázi došlo ke zrušení ... okresních ... úřadů, jejichž kompetence byly přeneseny na ... obce ... a v menší míře i na kraje. Tím se role okresů snížila pouze pro ... statistické ... potřeby, popřípadě pro některé specializované úřady (např. správa sociálního zajištění). Vedle již existujících obcí II. typu bylo stanoveno rovněž 205 ... obcí s rozšířenou působností ... (tzv. ORP či obce III. typu). Ty byly vymezeny na základě geografických analýz ... dojížd'ky ... do zaměstnání a škol a již od počátku byly uvažovány jako „malé okresy“. Jejich úřady dnes slouží jako nejčastější místo kontaktu občana se ... státní správou Soustava ORP se počtem jednotek i územním vymezením jejich správních obvodů velmi blíží soustavě původních správních okresů zrušených reformou v roce ... 1960 Reforma z přelomu tisíciletí tak znamená z hlediska administrativního členění státu návrat k územně podobně vymezeným jednotkám fungujícím v polovině 20. století.

Zdroj: Jaroš, Svoboda (2020), upraveno

Hodnocení: Za každý správně doplněný pojem 0,5 bodu.**Řešení:** Viz text.

5

10 bodů

- a. **K charakteristice napiš název ostrova.** Vybírej názvy ostrovů z rámečku.
Ne všechny pojmy z rámečku využiješ.

3 body

Galapágy – Kuba – Falklandy – Velká Británie
Hongkong – Havaj – Taiwan – Jamajka

A: Tento ostrov při jižním pobřeží Číny je jedním z nejdůležitějších obchodních center světa. V letech 1898 až 1997 byl na základě smlouvy o pronájmu v rukou Spojeného království. Po nepokojích v roce 2014 a masových protestech v následujících letech se Čína snaží zdejší samosprávu a opozici co nejvíc potlačovat.

... **Hongkong** ...

B: V roce 1833 tyto ostrovy v Atlantském oceánu obsadili Britové. Argentina britskou okupaci nikdy neuznala a po letech jednání ostrovy v dubnu 1982 vojensky obsadila. Po krátké argentinsko-britské válce o ostrovy zvítězilo Spojené království, jemuž ostrovy patří dodnes.

... **Falklandy** ...

C: Tento ostrov je od světadílu oddělen mořskou úžinou, spojnici tvoří podmořský Eurotunel sloužící k železniční dopravě. Od světadílu byl oddělen až během střídání dob ledových a meziledových. Západně a severozápadně od ostrova se nachází bohatá ložiska ropy a zemního plynu.

... **Velká Británie** ...

Zdroj: časopis Dnešní svět (3/2018-19)

Hodnocení: Za každý správně přiřazený ostrov 1 bod.

Řešení: Viz text.

- b. Do řady pojmů jeden z nich logicky nepatří. **Pojem, který do dané řady nepatří, podtrhni a zdůvodni, proč tomu tak je.** Zeměpisné souřadnice, poloha, počet obyvatel ani rozloha roli nehrají.

4,5 bodů

Grónsko – Madagaskar – **Island** – Tasmánie

Zdůvodnění: ... nejedná se o pevninský ostrov NEBO ostrov je vulkanického původu ...

Faerské ostrovy – **Marshallovy ostrovy** – Azorské ostrovy – Kanárské ostrovy

Zdůvodnění: ... jedná se o suverénní (samostatný) stát / člena OSN / nepatří pod svrchovanou moc jiného státu. Lze uznat i fakt, že nepatří žádnému evropskému státu ...

Honšú – Sumatra – Zanzibar – **Istrie**

Zdůvodnění: ... nejedná se o ostrov NEBO jedná se o poloostrov ...

Hodnocení: Za správně označený pojem 0,5 bodu, za správné zdůvodnění 1 bod. V případě, že hodnotitel uzná jiné zdůvodnění jako relevantní, lze započítat 0,5 bodu.

Řešení: Viz text.

c. Ostrovy podle jejich vzniku dělíme na:

2,5 bodu

- Přírodní: vulkanické, korálové, říční, přílivové
- Umělé (vytvořené člověkem)

K uvedeným ostrovům napiš, o jaký typ ostrovu podle vzniku se jedná (např. přírodní – vulkanický).

Maledivy: ... přírodní – korálový ...

Madeira: ... přírodní – vulkanický ...

Kurilské ostrovy: ... přírodní – vulkanický ...

Palm Islands: ... umělý ...

Mont-Saint-Michel: ... přírodní – přílivový ...

Hodnocení: Za správně uvedený typ ostrovu dle jeho vzniku 0,5 bodu. V případě, že soutěžící NE napíše podtyp ostrova podle vzniku (např. vulkanický), hodnotitel započítá 0 bodů.

Řešení: Viz text.

6

16 bodů

Úvodní text k úloze 6

„Ukrajina patří k jedné ze zemí s největším migračním tokem na světě. Je to vysílající, cílová i transitní země¹. Za času sovětské éry mezinárodní migrace oficiálně neexistovala. V rámci SSSR však docházelo ke značnému pohybu obyvatel. Z Ukrajiny odcházeli lidé do všech sovětských republik², především straničtí funkcionáři, odborníci a příslušníci armády. Mladí lidé mířili na Dálný východ a sever jako dělníci. Na Ukrajinu zároveň průběžně přicházelo množství imigrantů z ostatních sovětských republik...

Zásadní zlom přinesl rozpad Sovětského svazu a vznik samostatného ukrajinského státu v roce 1991... Rozsáhlé etnické a politické migrace se staly jednou z charakteristik první poloviny devadesátých let v této oblasti. Z Ukrajiny odcházelo v první řadě množství Rusů do Ruska. Dále došlo k odchodu Bělorusů do jejich nově vzniklého státu. Zároveň do země přicházelo množství imigrantů. Na Ukrajinu přišli etničtí Ukrajinci z ostatních postsovětských republik, zejména z Pobaltí. Také došlo k návratu obyvatel ze satelitů bývalého Sovětského svazu ve střední nebo jihovýchodní Evropě. V roce 1992 do země také přišly tisíce etnických Ukrajinců z Podněstří. Vlivem těchto rozsáhlých imigrací měla Ukrajina v roce 1992 rekordně nejvyšší počet obyvatel – přes 52 milionů...

V roce 1994 byl přijat zákon o volném pohybu občanů – poprvé po mnoha desetiletích tak bylo možné opustit zemi bez povolení státu. Zároveň byl povolen vznik organizací zaměřených na zprostředkování práce v zahraničí. V kontextu stále se zhoršující ekonomické situace na Ukrajině tak byla otevřena cesta růstu krátkodobé pracovní migrace... Fenomén pracovní migrace je považován především za problém západních částí Ukrajiny. Ze západní Ukrajiny míří většina migrantů do Evropy.³ Jde o migraci, ve které jsou rovnoměrně zastoupeni muži i ženy⁴, někde dokonce převládají ženy (Itálie). Za hlavní destinace je považováno Polsko⁵ (200–300 tisíc), Itálie (200 tisíc), Česká republika (200–250 tisíc), Řecko (350 tisíc), Portugalsko (150–200 tisíc), Španělsko (100–200 tisíc), Maďarsko, Slovensko, Německo, Turecko.

Hlavním důvodem pro cestu za prací do zahraničí je ekonomická situace na Ukrajině, nedostatek pracovních příležitostí a nedostatečné platové podmínky, nekvalitní sociální, zdravotní a vzdělávací systém... Muži jsou nejčastěji zaměstnáni na stavbách, ženy často vykonávají domácí, ošetrovatelské nebo jiné pomocné práce⁶, pracují v restauračních zařízeních. Obě skupiny bývají zaměstnány v průmyslu, zemědělství (zejména v Polsku) nebo obchodě... Po roce 2000 představuje pro značnou část migrantů práce v zahraničí hlavní zdroj příjmu... „

Zdroj: Mgr. Světlana Porsche, ZSF JU v Českých Budějovicích, 2019

- a. Článek byl napsán v roce 2019, tedy před loňskou invazí Ruska na Ukrajinu. 3 body
V textu jsou podržena tvrzení platná pro rok 2019. **Rozhodni, zda tvrzení platí i dnes (po invazi), nebo je dané tvrzení již neplatné. Číslo tvrzení uvedené za ním napiš do příslušného řádku tabulky.** Pozor, ber v úvahu pouze podrženou část věty. Celkem tři tvrzení po invazi na Ukrajinu již neplatí.

Tvrzení platí i po invazi Ruska na Ukrajinu	<u>3, 5, 6</u>
Tvrzení po invazi Ruska na Ukrajinu neplatí	<u>1, 2, 4</u>

Hodnocení: Za každé správně přiřazené tvrzení 0,5 bodu.

Řešení: Viz tabulka.

- b. Pracuj s tvrzeními z úlohy 6a., která již po invazi Ruska na Ukrajinu **NEPLATÍ**. **Oprav daná tvrzení tak, aby platila v současnosti, tedy po invazi Ruska na Ukrajinu.** 4,5 body

První tvrzení

Číselné označení tvrzení, které již neplatí: **1**

Oprava tvrzení: ... **Je hlavně vysílající země.** ...

Druhé tvrzení

Číselné označení tvrzení, které již neplatí: **2**

Oprava tvrzení: ... **Z Ukrajiny odcházejí lidé hlavně do zemí střední a (NEBO) západní Evropy**

(NEBO do Polska, Slovenska, Česka ..., NEBO ...neodcházejí do všech sovětských republik...). ...

Třetí tvrzení

Číselné označení tvrzení, které již neplatí: **4**

Oprava tvrzení: ... **nejsou rovnoměrně zastoupeni muži i ženy (NEBO převažují ženy a děti)** ...

Hodnocení: Za každé správně opravené tvrzení 1,5 bodu; číselné označení tvrzení se bodově nehodnotí, slouží pro hodnotitele, aby věděl, které tvrzení soutěžící opravoval.

Řešení: Viz text; pořadí tvrzení se oproti uvedenému pořadí může lišit; pořadí uvedených tvrzení nemá vliv na hodnocení.

c. V úryvku se uvádí, že v roce 1991 vznikla samostatná ukrajinská republika.

2,5 bodů

Následkem toho docházelo k masivnímu přesunu obyvatelstva z nového státu a do něj.

Na základě popisu etnické a politické migrace ve druhém odstavci textu v úvodu úlohy 6 znázorní šipkami do mapy migrační toky, ke kterým docházelo po vzniku Ukrajiny. Každý migrační tok popsáný v textu znázorní pouze jednou šipkou (tj. i migrační tok za celou oblast znázorní jednou šipkou). Migrační toky rozliš barvou; emigraci znázorní šedou barvou, imigraci znázorní modrou barvou.

Legenda šipek:

—→ barva šipky v řešení by měla být šedá,

- - → barva šipky v řešení by měla být modrá

Hodnocení: obecně za každou správně načrtnutou šipku 0,5 bodu. Dále uvádíme specifikované řešení:

- Šipka směřující z Pobaltských států na Ukrajinu by měla být jen jedna a nerozhoduje, ze kterého ze tří pobaltských států (Litva, Lotyšsko, Estonsko) bude vedena (0,5 bodu).
- Šipka z bývalých satelitů Sovětského svazu ve střední a jihovýchodní Evropě bude taktéž vedena jedna šipka na Ukrajinu, přičemž nerozhoduje, ze kterého z těchto států bude vedena (Východní Německo, Polsko, Česko, Slovensko, Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko) – (0,5 bodu).
- Hodnocena bude šipka z Podněstří (severovýchod Moldavska) na Ukrajinu (0,5 bodu) a z Ukrajiny do Běloruska (0,5 bodu) a do Ruska (0,5 bodu).
- Není hodnocena délka šipky ani její tloušťka. V případě, že budou šipky emigrace a imigrace stejnou barvou, hodnotitel uzná za danou šipku 0 bodů.
- V případě, že bude použita jiná, než předepsaná barva, ale barvy budou odlišeny pro imigraci a emigraci (tj. bude použito dvou barev - pro každý proces jedna), lze uznat uvedený počet bodů. V případě, že každá ze zakreslených šipek emigrace (NEBO imigrace) bude jinou barvou, hodnotitel uzná 0 bodů.

Řešení: Viz mapa.

- d. Rámeček uvádí obecné příčiny a důsledky lidské migrace. Do buněk tabulky napiš pojmy z nabídky a utvoř správné trojice sociokulturních, ekonomických a environmentálních příčin a důsledků emigrace a imigrace. V každé buňce tabulky může být jen jeden pojem (nebo slovní spojení) z nabídky v rámečku.

6 bodů

málo pracovních míst – válka – zvýšení nabídky práce – odliv mozků

nižší množství tuhých látek v ovzduší – vyšší platy – zaplnění mezer na trhu práce

zvyšující se národnostní pestrost cílové země – vyšší tlak na životní prostředí

lepší přístup ke vzdělání a kvalitnější zdravotní péči – častá zemětřesení – snížení objemu

produkovaného odpadu – slábnutí tradic a rodinných vazeb

PŘÍČINY	sociokulturní	ekonomické	environmentální
emigrace	<u>válka</u>	<u>málo pracovních míst</u>	<u>častá zemětřesení</u>
imigrace	<u>lepší přístup ke vzdělání a kvalitnější zdravotní péči</u>	<u>vyšší platy</u>	<u>nižší množství tuhých látek v ovzduší</u>

DŮSLEDKY	sociokulturní	ekonomické	environmentální
emigrace	<u>slábnutí tradic a rodinných vazeb</u>	<u>odliv mozků</u>	<u>snížení objemu produkovaného odpadu</u>
imigrace	<u>zvyšující se národnostní pestrost cílové země</u>	<u>zaplnění mezer na trhu práce</u>	<u>vyšší tlak na životní prostředí</u>

Hodnocení: Za každé správně doplněné pole tabulky 0,5 bodu.

Řešení: Viz tabulka.

PRAKTICKÁ ČÁST

Celkem 30 bodů

Potřebné vybavení: psací potřeby, kalkulačka, pravítko, pastelky

Sčítání obyvatelstva

7

11 bodů

Od začátku novověku přichází potřeba evidovat počty obyvatel. Souviselo to s častými změnami majitelů panství, válkami či s náboženstvím. Proto již v 17. století probíhají soupisy obyvatel. Jednou z nich jsou například soupisy poplatníků daní (1605) nebo Soupis poddaných Čech podle víry a Berní rula. Tyto dokumenty pak hrají klíčovou roli při vyčíslení počtu obětí třicetileté války, neboť i v druhé polovině 17. století se tato „sčítání“ opakuje.

Rozvoj soupisů a sčítání přineslo až období vlády Marie Terezie. Panovnice převzala mocnářství v žalostném stavu z hlediska armády, státní správy, pokladny apod. Rázem pochopila, že pro efektivní fungování systému je nutná přestavba státní správy související s lepšími možnostmi mobilizace, výběrem daní atd. Na základě jejího vládního patentu začaly být prováděny tzv. konskripce. První z nich proběhla „dvoukolejně“ v roce 1754 a zahrnovala soupis po linii vlastníků panství a po linii církevní. Výsledky obou sčítání se však značně rozcházele, pravděpodobně z důvodu nízké gramotnosti obyvatelstva. Další fáze konskripce proběhla po sedmileté válce v roce 1770. Další konskripce, které následovaly, se zaměřovaly primárně na zjišťování údajů potřebných k militarizaci, neboť panovnice vedla řadu větších či menších vojenských konfliktů. Tento důvod nebyl nikterak neobvyklý, protože i jinde v Evropě měly konskripce militantní účel. Účel tereziánských konskripce nebyl jen vojenský, v některých letech vyústily výsledky i v jiné opatření, například v roce 1771 šlo zejména o očíslování domů ve městech a osadách a o stabilizaci jmen a příjmení (zákaz měnit svévolně své jméno a příjmení). V 70. letech 18. století se konskripce zaměřovaly primárně na mužskou populaci (vojenské účely), ženy a děti byly do těchto zjišťování zahrnuty až v roce 1780.

Další rozvoj zjišťování počtu obyvatel přinesl Josef II. Nicméně až polovina 19. století přinesla přechod mezi soupisy a moderním pojetím sčítání lidu. Rok 1857 je označován jako přechod mezi soupisy a sčítáním lidu, za první moderní sčítání lidu se však považuje až rok 1869 a sčítání, které zachycuje situaci k 31. 12. 1869. Výsledky tohoto sčítání tvoří základ pro vedení demografických údajů do současnosti. Tabulka pod textem uvádí počet obyvatel zjištěných tereziánskými konskripcemi i sčítáním lidu od roku 1869.

Rok	Datum sčítání lidu	Počet obyvatel
Tereziánské konskripce		
1754	×	3 800 000
1787	×	4 578 000
1800	×	4 812 000
1840	×	6 341 000
1850	×	6 838 000
Sčítání lidu		
1869	31. 12.	7 565 463
1880	31. 12.	8 223 227
1890	31. 12.	8 666 456
1900	31. 12.	9 374 028
1910	31. 12.	10 076 727
1921	15. 2.	10 009 480
1930	1. 12.	10 674 240
1950	1. 3.	10 891 457
1961	1. 3.	9 571 531
1970	1. 12.	9 807 697
1980	1. 11.	10 291 927
1991	3. 3.	10 302 215
2001	1. 3.	10 230 060
2011	26. 3.	10 436 560
2021	27. 3.	10 524 167

Zdroj: upraveno dle Drápal (2021), CZSO (2023)

a. Rozhodni, zda je tvrzení pravdivé (ANO), nebo nepravdivé (NE). Pokud je tvrzení nepravdivé, tak ho oprav.

6,5 bodu

Oficiálně první sčítání lidu proběhlo v roce **1857**.

ANO × **NE**

Oprava: ... **1869 NEBO neproběhlo v roce 1857**, ...

První snahy o zjištění počtu obyvatel monarchie proběhly na začátku 17. století za vlády Rudolfa II. Habsburského.

ANO × NE

Oprava:

Počet obyvatel zjištěný poslední konskripcí byl **vyšší** než při prvním sčítání lidu.

ANO × **NE**

Oprava: ... **nižší** ...

První konskripce na českém území proběhly za vlády **Josefa II.**

ANO × **NE**

Oprava: ... **Marie Terezie** ...

Hodnocení: Za správné rozhodnutí o pravdivosti tvrzení 0,5 bodu, za správnou opravu 1,5 bodu.

Řešení: Viz text.

b. Chronologicky seřaď v rámečku uvedené události vztahující se ke sčítání lidu od nejstarší po nejmladší událost.

2 body

- do konskripce jsou zahrnuty i ženy a děti
- očíslování domů jako důsledek konskripce
- první on-line sčítání obyvatelstva
- přechod mezi soupisy a sčítání lidu
- sedmiletá válka, která znemožnila provádět konskripce
- soupisy poplatníků daní

NEJSTARŠÍ

1. ... soupisy poplatníků daní ...
2. ... sedmiletá válka, která znemožnila provádět konskripce ...
3. ... očíslování domů jako důsledek konskripce ...
4. ... do konskripce jsou zahrnuty i ženy a děti ...
5. ... přechod mezi soupisy a sčítání lidu ...
6. ... první on-line sčítání obyvatelstva ...

NEJMLADŠÍ

Hodnocení: Za správné seřazení událostí 2 body, za jednu chybu (prohození dvou událostí) 1 bod, v dalších případech 0 bodů.

Řešení: Viz text.

c. V tabulce uvádějící výsledky Sčítání lidu od roku 1869 je chyba. **Napiš, ve kterém roce jsou údaje v tabulce chybné, a svou odpověď zdůvodni. V poslední části úlohy napiš odhad správného údaje.**

2,5 body

Chybný rok sčítání: ... **1950** ...

Zdůvodnění: ... **Po druhé světové válce došlo k odsunu Němců, proto musí být počet obyvatel nižší než v roce 1930 a 1961.** ...

Odhad: ... **8 896 086 (lze uznat hodnotu +/- 1 mil.)** ...

Hodnocení: Za uvedení správného roku 0,5 bodu, za správné zdůvodnění 1,5 bodu, za správný odhad v uvedené toleranci 0,5 bodu.

Řešení: Viz text.

8

7 bodů

Sčítání je tradiční součástí statistiky v každé zemi. Na našem území se koná už od roku 1869. Probíhá každých 10 let, stejně jako ve většině ostatních zemí. Díky tomu výsledky umožňují srovnání současného stavu naší země s minulostí i se zbytkem světa. Význam sčítání je naprosto zásadní i pro naši budoucnost. Výsledky ovlivňují činnost veřejné správy, podnikatelské záměry i směřování aktivit výzkumných či vědeckých pracovišť. V konečném důsledku ovlivňují život každého z nás. Poskytují obrázek o ekonomické činnosti obyvatel a ve spojení s údaji o vzdělání, bydlení či složení domácností umožňují analyzovat například situaci čerstvých absolventů, samozivitelů, lidí, kteří ztratili práci před důchodem, pracujících seniorů či lidí bez příjmu. Jedním z klíčových zjištění bývá identifikace přesné věkové struktury obyvatelstva.

Zdroj: CZSO

- a. Tabulka uvádí věkovou strukturu krajů Česka. **K chybějícím hodnotám napiš název kraje, který k hodnotám v daném řádku patří.** V tabulce chybějí čtyři kraje: Hlavní město Praha, Jihomoravský kraj, Středočeský kraj, Zlínský kraj.

4 body

Území	Obyvatelstvo ve věku 0–14 let	Obyvatelstvo ve věku 15–64 let	Obyvatelstvo ve věku 65 a více let	Průměrný věk obyvatel (roky)
Ústecký kraj	16,1	63,3	20,6	42,7
<u>Středočeský kraj</u>	17,9	63,3	18,8	41,6
Moravskoslezský kraj	15,5	63,6	20,9	43,3
Jihočeský kraj	16,0	62,7	21,3	43,2
Plzeňský kraj	15,6	63,5	20,8	43,0
<u>Hlavní město Praha</u>	15,3	66,3	18,4	41,4
Liberecký kraj	16,4	62,7	20,9	42,7
<u>Zlínský kraj</u>	15,5	62,8	21,7	43,8
Olomoucký kraj	15,8	62,7	21,4	43,3
Královéhradecký kraj	15,7	61,9	22,4	43,6
Pardubický kraj	16,2	62,7	21,1	42,9
Kraj Vysočina	15,9	62,7	21,4	43,4
<u>Jihomoravský kraj</u>	16,2	63,7	20,1	42,4
Karlovarský kraj	15,3	63,5	21,3	43,6

Zdroj: CZSO

Hodnocení: Za každý správně uvedený název kraje 1 bod.

Řešení: Viz tabulka.

- b. Jednou z důležitých funkcí sčítání obyvatelstva je i prognóza vývoje. Graf ukazuje čtyři prognózy vývoje dětské složky populace v Česku (0–14 let). **Která z prognóz je nejpřesnější? Zakroužkuj označení správné prognózy.**

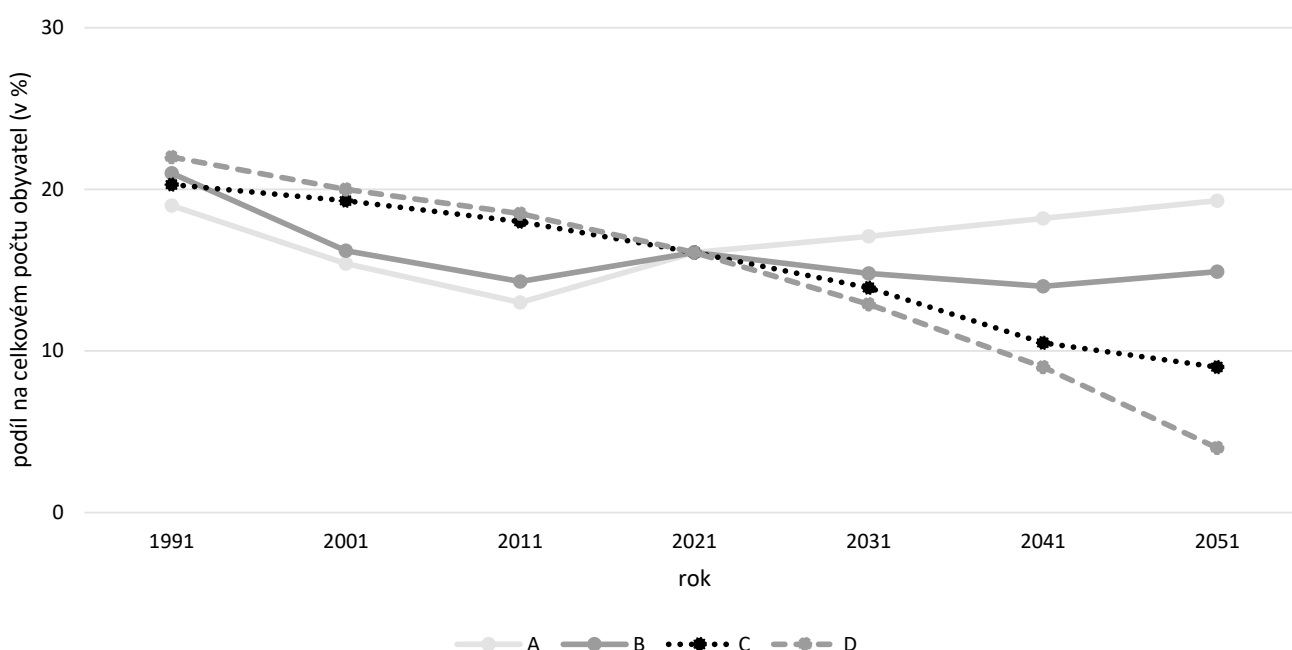
1 bod

a) prognóza A

b) prognóza B

c) prognóza C

d) prognóza D

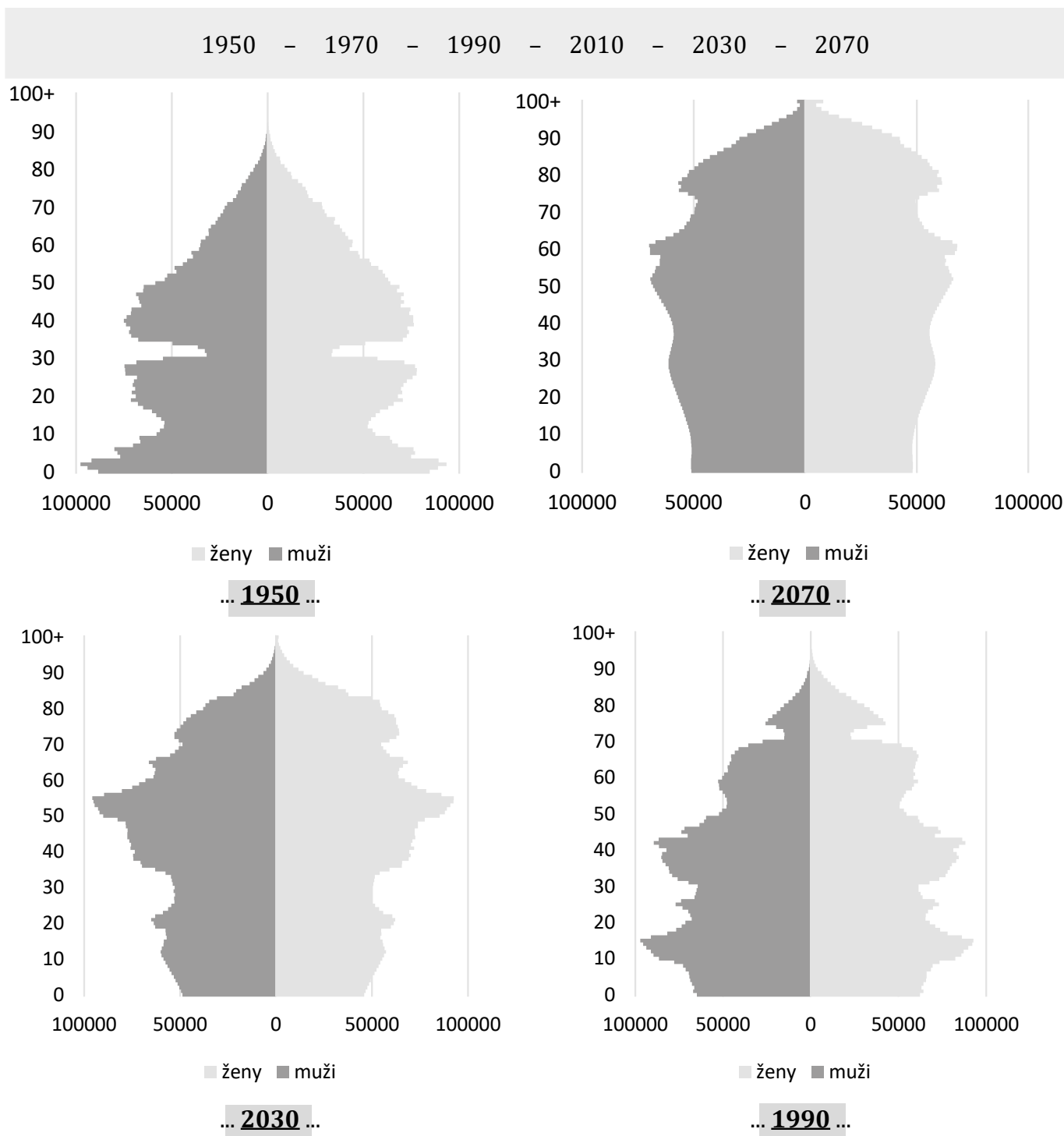
Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/scitani2021/vekova-struktura>

Hodnocení: Za správnou odpověď 1 bod.

Řešení: prognóza B

- c. Jednou z možností, jak přehledně ukázat věkovou strukturu, je věková pyramida. Následující čtyři věkové pyramidy ukazují věkovou strukturu Česka ve čtyřech vybraných rocích. **Pod věkovou pyramidu napiš rok, z něhož věková struktura znázorněná v grafu pochází; vybírej z nabídky roku v rámečku.** Ne všechny roky v rámečku použiješ.

2 body

Zdroj: CZSO

Hodnocení: Za každé správné přiřazení roku ke grafu 0,5 bodu.

Řešení: Viz text.

9

12 bodů

Už léta odborníci vyhlíží den, kdy post nejlidnatější země světa přebere po Číně Indie. Podle údajů Národního statistického úřadu (NBS) činil počet obyvatel pevninské Číny na konci roku 2022 přibližně 1 411 750 000, což je o 850 000 méně než na konci předchozího roku. Rok 2023 bude milníkem, neboť se nejlidnatější zemí světa stane Indie (některá média již s touto informací pracují). Změna bude pro obě země psychologická i symbolická.

Zdroj: Seznam zprávy

- a. Tabulka ukazuje absolutní počty obyvatel v milionech ve vybraných věkových skupinách v Číně a Indii v jednom roce, ve kterém? **Zakroužkuj správnou odpověď.**

1 bod

Věková skupina	0–18 let	19–39 let	40–59 let	60 a více let
Čína	192	357	398	428
Indie	411	527	424	247

Poznámka: hodnoty jsou uvedeny v milionech

- a) 1950
- b) 1980
- c) 2010
- d) 2040**

Hodnocení: Za správnou odpověď 1 bod.

Řešení: d)

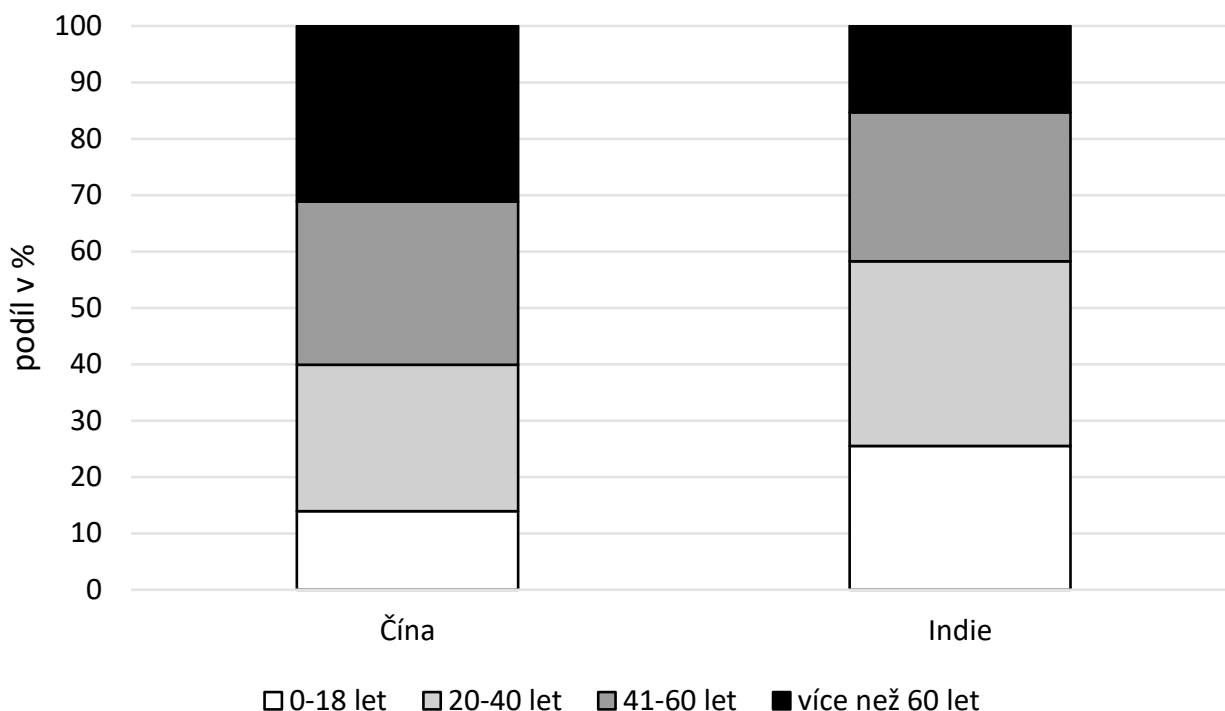
- b. Cílem této úlohy bude vytvořit sloupcový strukturní graf. V prvním kroku vypočítej podíl věkové skupiny obyvatelstva na celkovém počtu obyvatel daného státu z tabulky u úlohy 9a a tento podíl napiš do tabulky pod zadáním. Hodnoty zaokrouhli na jedno desetinné místo.

9 bodů

Ve druhém kroku sestroj sloupcový strukturní graf. Sloupec každého státu bude mít 100 % (celkový počet obyvatel); každý z oněch dvou sloupců (pro Indii a Čínu) musíš rozdělit na čtyři části podle podílu věkových skupin v každém státě. Každá část sloupce (věková skupina) musí být vybarvena jinou barvu, která bude uvedena v legendě pod grafem.

Věková skupina	0–18 let	19–39 let	40–59 let	60 a více let
Čína	<u>14,0</u>	<u>26,0</u>	<u>28,9</u>	<u>31,1</u>
Indie	<u>25,5</u>	<u>32,8</u>	<u>26,4</u>	<u>15,3</u>

Zdroj: Statista.com

Hodnocení:

- Hodnocení výpočtu podílu věkových skupin: za každý správný údaj doplněný v tabulce 0,25 bodu (lze uznat hodnotu v toleranci +/- 0,1).
- V rámci sestrojení sloupcového strukturního grafu se u každého státu hodnotí (a) výška sloupce, která musí být zarovnaná s linií 100 % (1 bod), (b) správné rozčlenění grafu na čtyři věkové skupiny (1,5 bodu), (c) správné použití barev, přičemž je nutné v obou grafech použít pro jednu věkovou skupinu stejnou barvu (1 bod).

Řešení: Viz tabulka a graf.

- c. Jelikož data v tabulce v úloze 9a nepocházejí z roku 2023, srovnej pomocí matematických znamének (< >) podíl obyvatel v Číně nebo Indii se současnou situací.

2 body

Indie: věková skupina 0–18 let data z tabulky > současnost

Čína: věková skupina 0–18 let data z tabulky < současnost

Indie: věková skupina 60 a více let data z tabulky > současnost

Čína: věková skupina 40–59 let data z tabulky > současnost

Hodnocení: Za každé správně doplněné znaménko 0,5 bodu..

Řešení: Viz text.